

□ VABADUSSÕJA AUSAMMAS RAKVERES.

□ PALERMO MÕRVAOHVRITE MÄLESTUSMÄRK.

VABADUSSÕJA AUSAMMAS RAKVERES TAASTATAKSE

Mõttevahetuse, mis eelmisel aastal Rakvere Vabadussõja ausamba ümber puhkes ja tänavu jätkus, võib lugeda lõppe- nuks.

Eelmisel nädalal loodi Rakvere linnavalitsuses ja selle juures asuv Vabadussõja ausamba taastamise toimikond. Mälestusmärk tuleb endisse paika ja endisel kujul.

Nii tähtsa otsuse puhul on asjakohane meenutada ajalugu. Rakvere muuseumi direktor Olav

Mäe on kirjutanud («Viru Sõna» nr. 35, 21. 3. 90):

«Kõnealuse samba püstitamise mõte tekkis demobiliseeritud sõduritel 1922. aastal. Järgmise aasta 28. jaanuaril alustas tegevust Vabadussõjas langenud virulaste kalmuküngaste korraldamise komitee...

Algselt planeeriti sammas avada 1924. aastal, kuid vajalikku summat (1500 000 marka) ei õnnestunud enne järgmist aastat kokku koguda... Ehitustööd kestsid juuli keskelt 15. augustini 1925. Samba kuuejärgulise betoonist aluse valmistas ehi-

tusmeister Weigel insener Adoffi juhatusel järgi, pronkskujud valati Itaalias Pistoia (Pistoia) linnas...

30. augustil 1925 oli samba pidulik avamine...»

Mälestussamba kõrgus oli 8,5 meetrit (koos kujudega), maksumus üle 1 600 000 marga, pronkskujude kõrgus 2,13 meetrit. Sammas kujutas kuuejärgulist astmikpüramiidi, mille otsas oli mõõka tõstev sõdur toetamas haavatud lipukandjat. Aluse esiküljel oli reljeefpildes kiri «1918—1920 Vabadussõjas langenutele». Teksti all asus pronksist lamereeljeefpilt episoodidega eestlaste muistsest vabadusest ja Vabadussõjast. Langenute nimed avaldati avamise puhul välja antud raamatukeses (644 inimest, neist la-

hingutes langenud 260, haiglates surnud 176, jäljetult kadunud 99 ja punaste veretõos tapetud 109).

Niisugune ausammas tuleb meil taastada. Kuidas ja missuguste vahenditega? Eks ikka oma nõu ja jõuga.

Alates tänasest on annetustele avatud Virumaa Kommertspanga arve nr. 161 001 NSVL Riigipanga Eesti Vabariikliku Panga Operatsioonide Valitsuses 1 (kood 781 307). Keeruline, kuid kõigi kommertspankade arved asuvad eelnevalt nimetatud pangas. Ettevõttele, asutustele ja majanditele ei peaks võimalike annetuste ülekandmise protseduur raskusi valmistama.

Üksikisikud saavad oma annetused saata sideettevõtete kaudu, seejuures märkida rahakaardile «Rakvere Vabadussõja au-

samba taastamiseks». Kui raha saatmisel peaks tulema tõrkeid, saate infot Virumaa Kommertspangast, tel. 436 17.

Taastamise etetatavaks maksumuseks on pakutud vähemalt 100 000 rubla. Rahakogumisest tulebki alustada. Ausamba taastamise toimikond loodab väga kõigi virulaste ning ettevõtete, asutuste ja majandite heatahtlikule suhtumisele.

Kõrvuti rahakogumisega käivad teisedki ettevalmistustööd. Enim vaidlusi tekitanud Aman-dus Adamsoni loodud skulptuuride koopiade valmis'amiseks on andnud põhimõttelise nõusoleku kujur Matti Varik. Et ta sellega toime tuleb, pole kahtlust: Kuressaares taastatud Vabadussõja mälestusmärgi kujud (Järg 4. lk.)

VABADUSSÕJA AUSAMMAS

(algus 3. lk.)

on tema töö, viimase näitena võib tuua 22. juulil avatava Viru-Nigula Vabadussõja monumendi: August Vommi loodud vannet andva sõduri modelleeris fotode põhjal Matti Varik.

Rakvere ausambast on tänu osavõtlikele virulastele piisavalt fotosid, s. h. pildistatud tagaküljest. Lisamaterjali loodetakse saada ka Filmi-, Foto ja Fonodokumentide Arhiivist.

Kavandatud on tõsine ettevõtmine, mille teostegemine on

meie kohus Eesti iseseisvuse eest võidelnute ja langenute mälestuse jäädvustamisel.

Käesoleva üleskutse juures on teinegi foto mälestusmärgist, mis püstitatud Palermosse punaste veretöö ohvritele 1919. aastal. Siin on Rakvere Metsamajand juba teinud tänuväärset tööd, kaevanud välja vundamendi, planeerinud pinnase, külvanud muru. Annetusi võib teha sellegi mälestusmärgi taastamiseks, siis juba asjakohase märkusega.

Jüri PEINAR